Krzysztof Dyrek
Mgr, Wyższa Szkoła Biznesu-National-Louis University w Nowym Sączu, Wydział Nauk Społecznych i Informatyki

ANALIZA SYTUACJI EKONOMICZNEJ PAŃSTW ASPIRUJĄCYCH DO UNII WALUTOWEJ Z WYKORZYSTANIEM KONWERGENCJI NOMINALNEJ

W tym roku upłynęło 60 lat od podpisania Traktatów Rzymskich, które stworzyły podwaliny pod procesy integracyjne dokonujące się na kontynencie europejskim po tragicznych doświadczeniach II Wojny Światowej. Ich podstawowym celem było i jest podnoszenie jakości życia i poczucia bezpieczeństwa obywateli, znoszenie barier politycznych i ekonomicznych, zacieśnienie współpracy w różnych obszarach życia. Dokonujące się przemiany w poszczególnych częściach Europy, wymuszały zmiany zarówno, w strukturach europejskich, jak i rządach poszczególnych krajów. Dzisiejszy kształt tych relacji, jest przede wszystkim konsekwencją postanowień Traktatu o Unii Europejskiej podpisanego w 1992 roku w Maastricht. Jednym z jego postanowień było utworzenie unii gospodarczo-walutowej jako element pogłębienia procesów integracyjnych (Balassa, 1961). Zarówno unia walutowa, jak i unia gospodarcza tworzyły dwie integralne części i były wprowadzane w życie równolegle.

Unia walutowa została określona jako obszar, na którym będzie zapewniona (Dyrek, 2000):

- pełna i nieodwracalna wymienialność walut,
- całkowita liberalizacja transakcji kapitałowych i pełna integracja rynku finansowego,
- eliminacja wahań kursów walutowych oraz nieodwołalne usztywnienie parytetów walutowych.
- Stworzenie unii gospodarczej uznano za niezbędny warunek wprowadzenia unii walutowej i określono czterema elementami:
- jednolity rynek, w ramach którego towary, usługi i siła robocza mogą swobodnie się przemieszczać,
- polityka konkurencji realizowana na szczeblu unii w celu zapewnienia nie zakłóconego funkcjonowania rynku wewnętrznego,
- realizacja wspólnej polityki, umożliwiającej przemiany strukturalne w gospodarce krajów członkowskich, a w szczególności zapobiegającej pogłębieniu się różnic w rozwoju regionalnym Wspólnoty,
- koordynacji polityki makroekonomicznej wraz z zastosowaniem określonych reguł zobowiązujących kraje unii do unikania nadmiernego deficytu budżetowego w celu realizacji skutecznej polityki stabilizacyjnej.

Ponadto, powołano Europejski Instytut Walutowy (European Monetary Institute) jako prototyp obecnego Europejskiego Banku Centralnego (European Central Bank). Artykuł 140 Traktatu nakłada na EBC obowiązek, aby „co najmniej co dwa lata lub na wniosek Państwa Członkowskiego objętego derogacją, Komisja i Europejski Bank Centralny składają Radzie sprawozdania w sprawie postępów dokonanych przez Państwa Członkowskie objęte derogacją w wypełnianiu ich zobowiązań w zakresie urzeczywistnienia unii gospodarczej i walutowej. Sprawozdania te określają, czy ustawodawstwo krajowe każdego z tych Państw Członkowskich, w tym statuty jego krajowego banku centralnego, jest zgodne z artykułami 130 i 131 i ze Statutem ESBC i EBC" (The Treaty European Union 2012). Sprawozdania określają również, czy osiągnięty został wysoki poziom trwałej konwergencji, analizując, w jakim stopniu każde Państwo Członkowskie spełniło następujące kryteria:

- osiągnięcie wysokiego stopnia stabilności cen; będzie to wynikało ze stopy inflacji zbliżonej do istniejącej w co najwyżej trzech Państwach Członkowskich, które mają najlepsze rezultaty w dziedzinie stabilności cen,
- stabilna sytuacja finansów publicznych; będzie to wynikało z sytuacji budżetowej, która nie wykazuje nadmiernego deficytu budżetowego w rozumieniu artykułu 126 ustęp 6,
- poszanowanie zwykłych marginesów wahań kursów przewidzianych mechanizmem kursów wymiany walut europejskiego systemu walutowego przez co najmniej dwa lata, bez dewaluacji w stosunku do euro,
- trwały charakter konwergencji osiągniętej przez Państwo Członkowskie objęte derogacją i jego udziału w mechanizmie kursów wymiany walut, co odzwierciedla się w poziomach długoterminowych stóp procentowych.

Najnowszy raport o konwergencji z czerwca 2016 roku (Convergence Report, 2016) , jest już 15. wydaniem począwszy od listopada 1996 roku. W obecnym raporcie diagnozą objęto: Bułgarię, Czechy, Chorwację, Polskę, Rumunię, Szwecję i Węgry, czyli wszystkie państwa które na mocy Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej zobowiązane są do wprowadzenia euro, co oznacza, że muszą dążyć do spełnienia wszystkich kryteriów konwergencji.

Ze względu na poprawiającą się sytuację ekonomiczną na świecie, rosnące tempo wzrostu gospodarczego, malejącą stopę bezrobocia, a co za tym idzie wzrost dochodów społeczeństwa, co przy niskiej presji inflacyjnej przekłada się na wzrost realnych dochodów do dyspozycji konsumentów, przyczyniło się do osiągniecia większego stopnia zbieżności rozpatrywanych gospodarek.

Wszystkie kraje, za wyjątkiem Chorwacji oraz Szwecji, zbliżyły się do wartości referencyjnych, zarówno w aspekcie kryteriów fiskalnych jak i monetarnych.

I tak, biorąc pod uwagę stabilność poziomu cen w sześciu krajach odnotowano niższe poziomy cen, w tym w Bułgarii, Chorwacji, Polsce oraz Rumunii odnotowano ujemne stopy inflacji. Tylko w Szwecji stopa inflacji była wyższa o 0,2 pkt proc. od wartości porównawczej, która wynosiła 0,7%.

Tabela 1. Zestawienie wskaźników konwergencji nominalnej

		Stabilność cen	Budżety centralne i projekcje			Kurs walutowy		
		Inflacja HICP	Istnienie nadmiernego deficytu	Nadwyżka (+) /Deficyt (-) sektora instytucji rządowych i samorządowych	Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych	Udział waluty w ERM II	Kurs walutowy w stosunku do euro	Długoterminowa stopa procentowa
Bułgaria	2014	-1,6	Nie	-5,4	27,0	Nie	0,0	3,3
	2015	-1,1	Nie	-2,1	26,7	Nie	0,0	2,5
	2016	-1,0	Nie	-2,0	28,1	Nie	0,0	2,5
Czechy	2014	0,4	Nie	-1,9	42,7	Nie	-6,0	1,6
	2015	0,3	Nie	-0,4	41,1	Nie	0,9	0,6
	2016	0,4	Nie	-0,7	41,3	Nie	0,9	0,6
Chorwacja	2014	0,2	Tak	-5,5	86,5	Nie	-0,7	4,1
	2015	-0,3	Tak	-3,2	86,7	Nie	0,3	3,6
	2016	-0,4	Tak	-2,7	87,6	Nie	0,5	3,7
Węgry	2014	0,0	Nie	-2,3	76,2	Nie	-4,0	4,8
	2015	0,1	Nie	-2,0	75,3	Nie	-0,4	3,4
	2016	0,4	Nie	-2,0	74,3	Nie	-0,7	3,4
Polska	2014	0,1	Tak	-3,3	50,5	Nie	0,3	3,5
	2015	-0,7	Nie	-2,6	51,3	Nie	0,0	2,7
	2016	-0,5	Nie	-2,6	52,0	Nie	-4,2	2,9
Rumunia	2014	1,4	Nie	-0,9	39,8	Nie	-0,6	4,5
	2015	-0,4	Nie	-0,7	38,4	Nie	0,0	3,5
	2016	-1,3	Nie	-2,8	38,7	Nie	-1,0	3,6
Szwecja	2014	0,2	Nie	-1,6	44,8	Nie	-5,2	1,7
	2015	0,7	Nie	0,0	43,4	Nie	-2,8	0,7
	2016	0,9	Nie	-0,4	41,3	Nie	0,6	0,8
Wartość		0,7		-3,0	60,0			4,0

referencyjn a[7)]

Źródło: Raport EBC o konwergencji, czerwiec 2016.

Drugim tzw. kryterium pieniężnym są długoterminowe stopy procentowe, których wartość referencyjna wynosiła 4%. Krajem o najniższej stopie były Czechy (0,6%) i Szwecja (0,8%), natomiast najwyższa stopa wystąpiła w Rumuni i Chorwacji (odpowiedni 3,6 i 3,7%). Należy nadmienić, że w stosunku do raportu z roku 2014, we wszystkich rozpatrywanych państwach nastąpił wzrost wartości pieniądza.

Biorąc pod uwagę kryteria fiskalne sytuacja wygląda gorzej. Wartości referencyjne (3% PKB) dotyczące deficytu budżetowego zostały przekroczone przez Chorwację o 0,2 pkt. proc, natomiast kryteria długu publicznego (60% PKB) przekroczyła ponownie Chorwacja i Węgry. Niepokojące jest to, iż pomimo sprzyjającej koniunktury gospodarczej w czterech krajach dług publiczny zwiększył się w ostatnich dwóch latach. Były to: Bułgaria (wzrost z 17,1 do 26,7%), Rumunia (z 38 do 38,4%), Szwecja (z 39,8 do 43, 4%) oraz Chorwacja (z 82,2 do 86,7%). Ponadto, Chorwacja objęta została procedurą nadmiernego deficytu. Pozytywną informacją jest to, iż w stosunku do sytuacji z roku 2014, dwóm krajom, Polsce i Czechom, uchylono w/w procedurę (odpowiednio Czechy – czerwiec 2014 roku oraz Polska – czerwiec 2015 roku).

Trzecim kryterium jest kurs walutowy i tutaj żaden kraj nie uczestniczył w tzw. ERM II. Analizując odchylenia poszczególnych walut w stosunku do euro to największej deprecjacji uległ polski złoty, natomiast korona czeska oraz chorwacka kuna nieznacznie się umocniły. Największą stabilnością charakteryzowała się bułgarska lewa, która powiązana jest z euro w ramach izby walutowej.

Podsumowując można stwierdzić, że następuję zbieżność w osiąganiu nominalnych kryteriów konwergencji przez gospodarki aspirujące do strefy euro, jednakże należy pamiętać, że proces ten powinien być trwały a nie doraźny. Doświadczenia krajów, które przystępując do unii walutowej spełniały warunki ilościowe pokazują, że samo ich spełnienie nie jest gwarancją sukcesu, tzn. gospodarki staną się odporne na różnego rodzaju zawirowania ekonomiczne i zostaną beneficjentami procesów globalizacyjnych. Wręcz przeciwnie, oznacza to wytężoną pracę nad długofalową polityką makroekonomiczną uwzględniającą uzdrowienie finansów publicznych, uelastycznianie rynku pracy czy stabilizacją cenowa, a więc warunkami do optymalnego funkcjonowania obszaru walutowego, a co za tym idzie czerpania korzyści z wzajemnej integracji. Nadmienić należy, że leży to w obopólnym interesie, zarówno poszczególnym krajów, jak i całej strefy euro.

Spis literatury

1. Convergence Report (2016). Pobrano z: *http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr201606.en.pdf?a91977931874a7c6c63d80305b651394*
2. Dyrek, K. (2000). Proces transformacji gospodarki polskiej na tle Unii Gospodarczej i Walutowej. W: S. Lis (red.), *Proces dostosowania gospodarki polskiej do kryteriów członkowskich Unii Europejskiej*, Kraków- Tarnów: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.
3. Dyrek. K, (1999). Powstanie EMU a integracja gospodarki polskiej z Unią Europejską. W: K. Budzowskie i S. Wydymus (red.), *Handel zagraniczny – metody, problemy, tendencje*. Kraków: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.
4. Balassa, B. (1961). *The Theory Economic Integration*, Greenwood Press
5. The Treaty on European Union. (https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF)